

POSTANOWIENIE

Dnia 15 września 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Staryk

w sprawie z odwołania B. W.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w G.

o prawo do rekompensaty z tytułu pracy w szczególnych warunkach,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń

Społecznych w dniu 15 września 2022 r.,

skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku

z dnia 27 lipca 2021 r., sygn. akt III AUa 1819/20,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

W wyroku z dnia 27 lipca 2021 r., sygn. akt III AUa 1819/20, Sąd Apelacyjny w Gdańsku – w sprawie z odwołania B. W. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w G.– oddalił apelację odwołującego się od wyroku Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku z dnia 18 sierpnia 2020 r., sygn. akt VII U 5508/19, w którym Sąd Okręgowy oddalił odwołanie B. W. od decyzji organu rentowego z dnia 19 lipca 2019 r., w której ZUS odmówił przyznania odwołującemu się rekompensaty z tytułu pracy w warunkach szczególnych zgodnie z art. 21 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych.

Powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego odwołujący się zaskarżył skargą kasacyjną. W uzasadnieniu wniosku wskazano na przyczyny przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania określone w art. 398⁹ § 1 pkt 2 i 4 k.p.c.

Wskazano, że podstawowe znaczenie dla ubezpieczonego ma kwestia ustalenia prawidłowej wykładni stosowania w jego sprawie przepisów ustawy o emeryturach pomostowych. Skoro więc Sąd Apelacyjny nie neguje stosowania ustawy o emeryturach pomostowych, a jedynie wskazuje, że nie jest to regulacja „wyczerpująca” i należy stosować, „wszelkie przepisy dotyczące warunków”, to niezbędnym jest ustalenie, czy Sąd Apelacyjny naruszył przepis prawa materialnego przez błędną jego wykładnię, że naruszenie art. 32 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS (jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 291) nastąpiło poprzez uznanie, iż dyspozycja art. 32 ust 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS powoduje, iż kwestia prawa do rekompensaty zawarta w ustawie o emeryturach pomostowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1924 ze zm.) nie będzie miała zastosowania w przedmiotowej sprawie jako regulacja wyczerpująca, gdyż przy ocenie uprawnień do rekompensaty uwzględnić należy wszelkie przepisy dotyczące warunków, na podstawie których osobom wymienionym w art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z FUS przysługuje prawo do emerytury, zaś aktem wykonawczym (przepisami dotychczasowymi), do których odsyła ustawa, jest rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach i w szczególnym charakterze (Dz.U. z 1983 r. Nr 8 poz. 43). Ustalenie powyższego ma istotne znaczenie dla dalszego biegu sprawy, albowiem decyduje o dopuszczalności łączenia różnych okresów pracy w szczególnym charakterze, jako warunku przyznania rekompensaty. W ocenie skarżącego naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 233 § 1 k.p.c. w związku z art. 227 k.p.c. poprzez dowolną, a nie swobodną ocenę dowodów oraz pominięcie dowodów, wskazuje, iż uchybienie to miało istotny wpływ na wynik sprawy, gdyż wpłynęło na stwierdzenie, iż nie został wypracowany przez ubezpieczonego co najmniej 15 letni okres pracy w szczególnym charakterze, co w ostateczności skutkowało oddaleniem apelacji ubezpieczonego, i pozbawieniem go prawa do rekompensaty. W sprawie nastąpiło ewidentne naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie oraz naruszenie przepisów postępowania poprzez dowolną, a nie swobodną ocenę dowodów oraz pominięcie dowodów, które to uchybienie miało istotny wpływ na wynik sprawy.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniosł o: 1. odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, ewentualnie o: 2. o oddalenie skargi kasacyjnej w przypadku przyjęcia jej do rozpoznania, 3. zasądzenie na rzecz pozwanego kosztów zastępstwa procesowego za postępowanie kasacyjne według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna odwołującego się nie kwalifikuje się do przyjęcia jej do merytorycznego rozpoznania. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Wniesiona w sprawie skarga kasacyjna zawiera wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania uzasadniony potrzebą wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) oraz twierdzeniem, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.). Nie można jednak uznać, że skarżący wykazał istnienie przesłanek przyjęcia skargi do rozpoznania określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 2 i 4 k.p.c.

Zgodnie z dotychczasowym orzecznictwem Sądu Najwyższego skarżący – opierając wniosek o przyjęcie jego skargi do rozpoznania na przyczynie przyjęcia skargi określonej w przepisie art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. – powinien określić, które przepisy wymagają wykładni, ale także wskazać, na czym polegają poważne wątpliwości związane ze stosowaniem tych przepisów wraz z podaniem doktrynalnego lub orzeczniczego źródła tych wątpliwości (postanowienie Sądu

Najwyższego z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, Biuletyn SN 2002 nr 7, s. 10). Konieczne jest opisanie tych wątpliwości, wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 3 listopada 2003 r., II UK 184/03; z dnia 22 czerwca 2004 r., III UK 103/04, czy też z dnia 17 grudnia 2007 r., I PK 233/07, OSNP 2009 nr 3-4, poz. 43). Jeżeli zaś skarżący powołuje się na rozbieżności w orzecznictwie sądowym, to zobowiązany jest przytoczyć te rozbieżne orzeczenia Sądów, przy czym musi wykazać, że występująca w nich rozbieżność ma swoje źródło w różnej wykładni przepisu albo wykazać, że wykładnia dokonana przez Sąd drugiej instancji sprzeczna jest z jednolitym stanowiskiem doktryny lub orzecznictwa Sądu Najwyższego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 2008 r., II CSK 21/08, LEX nr 794605). Chodzi przy tym o rozbieżności w wykładni przepisu prawa, a nie o rozbieżności w jego zastosowaniu. Ponadto, ze względu na publiczne cele, jakie ma do spełnienia rozpoznanie przez Sąd Najwyższy skargi kasacyjnej, skarżący powinien także wykazać celowość dokonania wykładni przepisu przez Sąd Najwyższy ze względu na potrzeby praktyki sądowej (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 19 października 2012 r., III SK 15/12, LEX nr 1228636 oraz z dnia 19 października 2012 r., III SK 13/12, LEX nr 1228618). Punktem odniesienia do konstruowania przyczyny przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. są ustalenia określone w podstawie faktycznej zaskarżonego wyroku Sądu drugiej instancji. Nie można przedstawiać przyczyny przyjęcia skargi określonej w powołanym wyżej przepisie w oderwaniu od wiążących ustaleń faktycznych zaskarżonego skargą kasacyjną wyroku Sądu drugiej instancji (por. art. 398¹³ § 2 k.p.c. zgodnie z którym, w postępowaniu kasacyjnym nie jest dopuszczalne powołanie nowych faktów i dowodów, a Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia).

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie do rozpoznania rozpatrywanej skargi kasacyjnej jest oparte na założeniu, że odwołujący się legitymuje się 15 – letnim stażem pracy w szczególnym charakterze (pracy nauczycielskiej). Temu założeniu towarzyszy twierdzenie o ewentualnej możliwości sumowania ze sobą okresów

pracy wykonywanej w szczególnym charakterze czy też pracy wykonywanej w szczególnych warunkach. Założenie to jest sprzeczne z podstawą faktyczną zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku, zgodnie z którą odwołujący legitymuje się stażem 8 lat, 7 miesięcy i 28 dni w Służbie Więziennej, oraz 6 lat, 3 miesięcy i 6 dni pracy w charakterze nauczyciela. W uzasadnieniu wniosku nie zawarto odpowiedniej jurydycznej argumentacji wykazującej, że w sprawie rzeczywiście występuje przyczyna przyjęcia skargi do rozpoznania określona w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. Skarżący twierdzenia o potrzebie ustalenia prawidłowej wykładni przepisów ustawy o emeryturach pomostowych nie precyzuje przez wskazanie konkretnych przepisów tej ustawy – np. art. 21 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych. Nie uwzględnia się w uzasadnieniu wniosku analizy interpretacyjnej powyższego przepisu przedstawionej szczegółowo przez Sąd drugiej instancji w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku. W postanowieniu z dnia 4 marca 2020 r., I UK 86/19, LEX nr 3170279, Sąd Najwyższy stwierdził, że praca w szczególnym charakterze (nauczycielska) nie może być doliczana do okresu pracy w warunkach szczególnych. Okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach nie sumuje się z okresem zatrudnienia w szczególnym charakterze (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 4 listopada 2015 r., I UK 509/14 i powołany w nim wyrok z 6 września 2012 r., II UK 44/12). Nie istnieje bowiem pojęcie "emerytury z tytułu zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze", która przysługiwałaby przy łącznym uwzględnieniu (doliczeniu) każdego z tak określonych okresów pracy, lecz emerytura przysługuje z tytułu wykonywania konkretnego zatrudnienia, ujętego oddzielnie w odpowiednich wykazach (stanowiących załącznik do rozporządzenia) lub w § 9-15 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze przez konkretny okres w nich przewidziany. Osoby wykonujące pracę w szczególnych warunkach wymienione w wykazie A nabywają prawo do emerytury, jeżeli osiągnęły wiek 60 lat (mężczyźni) oraz mają wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat w szczególnych warunkach (§ 4 ust. 1), natomiast nauczyciel, wychowawca lub inny pracownik pedagogiczny wykonujący pracę nauczycielską wymienioną w art. 1 pkt 1-7 ustawy z 1982 r. Karta Nauczyciela, określoną w tej

ustawie jako praca zaliczona do pierwszej kategorii zatrudnienia, nabywa prawo do emerytury na zasadach określonych w § 4 z tytułu pracy w szczególnym charakterze (wyrok z 11 kwietnia 2007 r., I UK 306/06, LEX nr 470005). Kwestia ewentualnego doliczania prac w szczególnych warunkach do pracy w szczególnym charakterze została rozstrzygnięta (negatywnie) także w uchwale Sądu Najwyższego z 29 września 2005 r., II UZP 10/05 (OSNP 2006 nr 1-2, poz. 21), przyjmującej brak możliwości sumowania i jednoczesnego zaliczania okresów pracy w szczególnych warunkach do okresów pracy w szczególnym charakterze nauczyciela, oraz w wyroku z 18 stycznia 2005 r., II UK 137/04 (OSNP 2005 nr 15, poz. 234, z aprobowaną glosą M. Zielenieckiego, Gdańskie Studia Prawnicze 2006 Nr 1, poz. 20).

Wykazanie podnoszonej w skardze oczywistej zasadności skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) – jako przyczyny przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania – wymagałoby przedstawienia tego, w czym wyraża się „oczywista zasadność” skargi oraz argumentacji wykazującej, że rzeczywiście skarga jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06 LEX nr 198531, z dnia 10 sierpnia 2006 r., V CSK 204/06, LEX nr 421035; z dnia 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07, LEX nr 448289; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205; z dnia 3 kwietnia 2008 r., II PK 352/07, LEX nr 465859 i z dnia 5 września 2008 r., I CZ 64/08). Podczas, gdy dla uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania – z uwagi na jej oczywistą zasadność w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. – niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły, czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274; z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616; z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 9 maja 2008 r., II PK 11/08, LEX nr 490364; z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134). W judykaturze podkreśla się, że

przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 nr 13, poz. 230; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743; z dnia 11 kwietnia 2008 r., I UK 46/08, LEX nr 469185 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2013 r., III SK 11/13, LEX nr 1380967).

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia powyższych wymogów; nie wykazuje, aby w sprawie występował stan „oczywistej zasadności” skargi kasacyjnej w rozumieniu przepisu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Oczywistą zasadność skargi kasacyjnej skarżący wiąże z twierdzeniem o naruszeniu przepisów prawa materialnego przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie oraz naruszenie przepisów postępowania przez dowolną, a nie swobodną ocenę dowodów oraz pominięcie dowodów. Skarżący – w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania – poza prostym odwołaniem się do zarzutów podstaw skargi kasacyjnej nie przedstawił przekonującej argumentacji polemicznej, którą zakwestionowałby prawidłowość stanowiska zaskarżonego wyroku. Twierdzenie o „pominięciu dowodów” przez Sąd – przy ocenie prawa skarżącego do spornego świadczenia – nie zostało sprecyzowane we wskazaniu, które to konkretnie dowody zostały pominięte. Wypada przypomnieć, że wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie (art. 398⁴ § 2 k.p.c.) podlegają rozpoznaniu na etapie tzw. „przedsądu”, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Oba te elementy muszą być więc przez skarżącego wyodrębnione, oddzielnie przedstawione i uzasadnione. Sąd Najwyższy w ramach „przedsądu” bada tylko wskazane w skardze okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania, a nie

podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie (postanowienie Sądu Najwyższego z 16 maja 2008 r., I UK 16/08, LexPolonica nr 3058328).

Stwierdzając, że nie zachodzą przyczyny przyjęcia skargi, określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c.

[as]